

poliittisen tiedon taso, sen suuremmalla todennäköisyydellä tällaiset perusedellytykset voivat ilmeisesti täytyä. Mikään ehdoton demokratian toteutumisen edellytys tai sen säilymisen tae kansalaisten korkea tiedon taso ei kuitenkaan ole, kuten osoittaa jo ylimalkainenkin silmäys demokratian historiaan ja nykytilaan maailmassa. Eri kansakunnilla voi esim. olla historian tuottama eriasteinen taipumus tai viehtymys demokratiaan tai sen johonkin vaihtoehtoon.

Tällaista taustaa vasten asettuu mielestäni Veli Merikosken teos, jonka keskeiseksi tarkoitukseksi tekijä ilmoittaa kansanvaltaisuuden toteuttamisen tehostamisen (Suomessa). Kyse ei ole varsinaisesti yhdestä työstä, vaan eräänlaisesta kansanvaltaisuuden teemaan kytkeytyvästä kirjoitusten kokoelmasta, jonka monia osia on julkaistu aiemmin. Tällaisen kokoelman luonteeseen kuuluu tietty osien päällekkäisyys. Kuinka paljon tästä on haittaa, riippuu kai huomattavasti siitä, missä järjestyksessä kirjan osia päättää lukea. Sikäli päällekkäisyyksistä on hyötyäkin, että lukija saa joltisellakin varmuudella oikean kuvan siitä, mikä Suomen kansanvallan problematiikassa on tekijän mielestä keskeisintä.

Henkilö, jolla ei ennestään ole paljon tietoa Suomen poliittisen järjestelmän toiminnasta ja ongelmista, voi hyvin aloittaa ensimmäisestä osasta, jossa määritellään demokratian peruskäsitteitä, edetä toiseen osaan, jossa Suomen järjestelmä asetetaan kansainväliseen vertailuun, jatkaa kolmannen osaan, jossa tarkastelun aiheiksi tulevat mm. sellaiset erityisemmät kysymykset kuin presidentti- ja puoluevaltaisuus, hallinnon tehokkuus ja etujärjestöjen pakkojäsenyyden ongelma, sekä tulla näin lopulta neljänteen osaan, jossa huomio kohdistuu valtiosääntöuudistuksen problematiikkaan. Poliitiikan tutkija kenties aloittaa mieluummin jostain kolmannen tai neljännen osan luvusta ja päätyy lukemaan kahden ensimmäisen osan jaksoja myöhemmin nähdäkseen, millaisiin kriteereihin tekijä on arvionsa Suomen järjestelmän tilasta ja kehityssuunnista perustanut.

Kokoelman pääteemaksi kohoaa selvästi huoli siitä, että Suomessa erityisesti presidentin ja puolueiden vallan suhteellinen

KANSANVALLAN PUOLUSTUS

VELI MERIKOSKI: Valtiotietoa paloittain. Kustannusosakeyhtiö Librun, Helsinki 1980, 177 s.

Demokratian onnistuminen ja epäonnistuminen valtioissa lienee useimmissa tapauksissa huomattavasti riippuvainen paikallisista ja historiallisista tekijöistä. Demokratian tieteellinen tutkimus perustuu kuitenkin yleensä käsitykseen, että sen menestystä säätelevät myös yleiset syyt tai voimat.

Demokratian onnistuminen edellyttää ainakin kansalaisten kohtalaista pyrkimystä ja kykyä kontrolloida hallitsevien toimintaa sekä sitä, että hallitsevat saavat kansalaisilta poliittikalleen palautetta. Mitä korkeampi on kansalaisten yhteiskunnallisen ja

kasvu aste asteelta kaventaa aitoa kansanvaltaisuutta. Merikoski ei katso mahdolliseksi esittää kansanvallalle ehdotonta määritelmiä, mutta toteaa kuitenkin: »Kansalaisen vaikutusvalta ja sillä tavoin turvattu asema, että tämä valta ei muodostu vain näennäiseksi, onkin kansanvaltaisen järjestelmän ydinsisältö». Kansanvallassa tulee toteutua »kansan tahto», joka »koostuu yksilöiden, kansalaisten tahdonilmauksista sillä tavoin, että enemmistön kanta tulee määräväksi». Edustuksellinen demokratia täyttää tältä pohjalta arvioiden tehtävänsä aidoisti vain sillä edellytyksellä, että poliittinen valta ja vastuu keskittyvät samoille tahoille. Siinä mitassa kuin tämä yhteenkuuluvuus löyhtyy tai hämärtyy, aito demokratia muuttuu nimelliseksi demokratiaksi. Demokratian ja parlamentarismien Merikoski kytkee tiukasti toisiinsa. Sopivin tie takaisin kansanvaltaisempaan poliittiseen elämään Suomessa olisi hänen mukaansa siirtyminen sellaiseen »normaaliparlamentarismiin», jollaisesta mm. Skandinavian maat, Belgia, Itävalta ja Italia tarjoavat esimerkkejä.

Kuten kadunmies ja politiikan tutkija luultavasti taipuvat lukemaan tämän kirjan eri järjestyksessä, sillä on heihin ilmeisesti myös erilainen vaikutus. Kadunmies katsoo varmaankin saaneensa hyvin selkeässä ja helppolukuisessa muodossa tarpeellista tietoa Suomen poliittisen elämän luonteesta, ei tosin kovin paljon tietoa sellaisenaan, vaan tietoa, joka on koottu ja organisoitu selvästi näkyvän teeman tueksi. Kysymys ei kuitenkaan ole yrityksestä rakentaa tosiasioista mitään Troijan hevosta, jonka uumenista tekijän mielipiteet purkautuisivat kaappaamaan valtaansa lukijan mielen ylitettyään salakavalasti havaintotason vallirakennelmat. Pikemminkin saan vaikutelman, että Merikoski on vakuuttunut oman näkemyksensä oikeudesta ja on siksi valmis argumentoimaan ilman kiemuroita. Poliitiikan tutkija ei ehkä niinkään päädy pohtimaan esitettyjä tietoja tai teesejä sinänsä, vaan yleisempiä asioita, kuten: Mitkä havaittavissaolevat ilmiöt lopulta parhaiten heijastavat »kansanvaltaisuudeksi» sanotun asian kehitystä maailmassa ja eri maissa? Missä suhteissa ja kuinka pitkälle kansanvaltaisuus (jossain määritel-

lyssä mielessä) voi kaventua ilman, että sen lopullinen tuhoutuminen käy peruuttamattomaksi? Miksi toiset demokratiat järkkyvät niin pienestä toisten kestäessä vaikeisakin oloissa?

Harto Hakovirta